

:

1. Έχουν **κοινή καταγωγή**, που είναι η **αρχαία ελληνική μουσική** (π.χ. στη σημειογραφία ή τις μουσικές **κλίμακες**).

Σχετικά με το θέμα αυτό μπορεί να διαβάσει κάποιος περισσότερες λεπτομέρειες και στο άρθρο: "Έννοια και Καταγωγή".

Επιγραμματικά μόνο αναφέρω εδώ, για διευκόλυνση, ότι η κοινή καταγωγή των δύο μουσικών από την αρχαία **ελληνική μουσική** εντοπίζεται κυρίως σε δύο σημεία:

α. Η **παρασημαντική** (δηλαδή η σημειογραφία - αντίστοιχα, στην Ευρωπαϊκή Μουσική, οι φθόγγοι) της Βυζαντινής Μουσικής και κατ' επέκταση της παραδοσιακής - όταν αργότερα άρχισε να γράφεται - βασίζεται στην αρχαία ελληνική γραφή.

β. Στη **Βυζαντινή Μουσική** αλλά και στην παραδοσιακή ακολουθείται, με κάποιες παραλλαγές, για κάποια μέλη, η λεγόμενη **Πυθαγορική Οκτάχορδος**, την οποία, όπως φανερώνει και το όνομά της, εφηύρε ο αρχαίος φιλόσοφος, μαθηματικός και μουσικός **Πυθαγόρας**. Οι 8 ήχοι (ή τρόποι) της Βυζαντινής Μουσικής (Πρώτος (Α'), Δεύτερος (Β'), Τρίτος (Γ'), Τέταρτος (Δ'), Πλάγιος του Πρώτου (Πλ.α'), Πλάγιος του Δευτέρου (Πλ.β'), Βαρύς και Πλάγιος του Τετάρτου (Πλ.δ')) συστηματοποιήθηκαν, κατά βάση από τον Αγ. Ιωάννη το Δαμασκηνό, μετά από αναμόρφωση των αρχαίων ήχων: Δώριος, Φρύγιος, Λύδιος, Μιξολύδιος, Υποδώριος, Υποφρύγιος, Υπολύδιος, Υπομιξολύδιος και χρησιμοποιούνται κατά κόρον από τον παραδοσιακό λαϊκό μουσικό.

2. Χρησιμοποιούν κοινούς **ήχους** (την οκτάηχο, που αμέσως πιο πάνω ανέφερα), δηλαδή κοινές **μουσικές κλίμακες**, κοινές **υφесоδιέσεις** κ.α. και κατ' επέκταση ακολουθούν την κοινή διάκριση των **Γενών** των ήχων (Τα γένη των ήχων τόσο για την αρχαία ελληνική όσο και για τη Βυζαντινή είναι 3: Διατονικό, όπου ανήκουν οι ήχοι: Α, πλ.α', Δ', πλ.Δ', Χρωματικό, όπου ανήκουν οι ήχοι: Β' και Πλ.β' και Εναρμόνιο, όπου ανήκουν οι ήχοι: Γ' και Βαρύς).

(Την ομοιότητα αυτή θα την δει κάποιος ιδιαίτερα στα τραγούδια της ανατολικής Θράκης, που έχουν περισσότερη σχέση και γεωγραφική με το παλιό Βυζάντιο. Στη **Θράκη** να σημειώσουμε ότι έχουμε **3 ειδών μουσικές**: της Βόρειας, της Ανατολικής και της Δυτικής Θράκης. Τα τραγούδια της Βόρειας έχουν περισσότερο βαλκανικό χρώμα, της Ανατολικής, όπως είπαμε, θυμίζουν περισσότερο βυζάντιο, βυζαντινή μουσική, ενώ της Δυτικής είναι ένα κράμα από τις δύο αυτές μουσικές),

3. Κοινή **σημειογραφία (ή παρασημαντική)**. Εννοούμε δηλαδή τη γραφή, τους φθόγγους). Η παραδοσιακή μουσική βέβαια είναι προφορική μουσική. Έτσι μας διασώθηκε, αλλά τώρα πια που μπορούμε να τη γράφουμε, χρησιμοποιούμε, ως επί το πλείστον, βυζαντινή σημειογραφία, για όσα τραγούδια μπορούν να γραφούν. Περισσότερα, όμως σε αυτό το θέμα, θα εξηγήσουμε στη συνέχεια, όταν θα αναφερθούμε στις διαφορές βυζαντινής και παραδοσιακής μουσικής

4. Στα παραδοσιακά τραγούδια θα δούμε επίσης τα λεγόμενα **τσακίσματα**. Αυτά είναι:

- κάποιες μικρές λέξεις ή επαναλήψεις συλλαβών π.χ. τα: *ωρέ, μωρέ, βρε, άιντε* κ.α.

- ή τα "ν" που προσθέτουμε σε λέξεις: π.χ. "*ν' ήλιος πααίν' στη μάνα του*", "*ν' εσείς ψηλα πετάτε*", - ή οι επαναλήψεις: "*λάλει καλό μου αηδόني μ' λάλει*", "*το караβάκι - σανταλένια μ' άιντε - το караβάκι που 'ρχεται*", "*Κυρ Κωστάκη έλα κοντά*"

- ή τα κοψίματα στο λόγο: "*Ηρθε κο-νο-σμους, ήρθ' ασκέ-νε-ρι..*" κ.α.

Αυτά είναι τα λεγόμενα τσακίσματα.

Παρόμοια φαινόμενα μπορούμε να βρούμε και στη βυζαντινή μουσική και πρώτα πρώτα τα **απηχήματα**: *νενανώ, ανεανες, νε, άγια, λέγετος*, μικρές φράσεις δηλαδή στην αρχή του μέλους που μας εισάγουν στον ήχο. Επίσης να θυμηθούμε τα λεγόμενα **κρατήματα ή τερετίσματα**, τα γνωστά τεριρέμ, συνθέσεις χωρίς καθόλου λόγια αλλά με μικρές μουσικές λέξεις χωρίς νόημα, όπως χρησιμοποιεί συχνά και το παραδοσιακό τραγούδι

5. Χρησιμοποιούν τέλος ίδιους **τρόπους εκτέλεσης, δηλαδή μονοφωνικό και αντιφωνικό**. Προσοχή, άλλο είναι: "τρόπος εκτέλεσης" η "ερμηνεία". Τρόπος εκτέλεσης είναι αυτό που σημαίνει το κάθε είδος. Το μονοφωνικό σημαίνει ότι τραγουδά ή ψάλλει ένας μόνος ή έστω κι αν ψάλλουν πολλοί μαζί, ερμηνεύουν την ίδια μελωδική γραμμή, ενώ στο αντιφωνικό το τραγούδι ή η ψαλμωδία εκτελείται με απαντήσεις. Συνήθως δηλαδή εδώ τραγουδά ένας σόλο και μια χορωδία, μια ομάδα ανθρώπων απαντά στις μουσικές φράσεις, είτε επαναλαμβάνοντας είτε λέγοντας άλλους στίχους. Στην ψαλμωδία σήμερα το βλέπουμε αυτό στα λεγόμενα: "αντίφωνα", στους στίχους: *"ευλόγει η ψυχή μου...ταις πρεσβείαις της Θεοτόκου.."*

Ως προς την ερμηνεία διαφέρουν:

ΔΙΑΦΟΡΕΣ:

1. Διαφέρουν ως προς την **ερμηνεία, το ύφος**.

Το παραδοσιακό τραγούδι δεν δεσμεύεται από τους πατροπαράδοτους και πατριαρχικούς κανόνες που ισχύουν για το βυζαντινό μέλος. Εννούμε τον τρόπο ανοίγματος του στόματος ή το ένρινο που συχνά οι ψάλτες χρησιμοποιούν με εξωφρενικά υπερβολικό τρόπο...ή το ότι επιβάλλεται ακινησία σχεδόν, στην εκτέλεση των ύμνων, από μέρους του ψάλτη. Αντίθετα το παραδοσιακό τραγούδι είναι απαλλαγμένο από τέτοιους κανόνες. Στην ερμηνεία του, μπορεί, για παράδειγμα, να συμμετάσχει ελεύθερα και το σώμα, ακολουθώντας το ρυθμό, με κινήσεις ερμηνευτικές, όπως σε κάθε είδος τραγουδιού, κάτι το οποίο "απαγορεύεται" στη ερμηνεία των βυζαντινών ύμνων, προκειμένου να επικεντρωθεί το ακροατήριο όχι στον ερμηνευτή και στον τρόπο που τα ...ψάλλει αλλά στο περιεχόμενο των λόγων του. Είναι δηλαδή ζήτημα σεβασμού προς τον ειδικό προορισμό αυτής της μουσικής, το λατρευτικό της χαρακτήρα.

2. Διαφέρουν επίσης ως προς το **σκοπό που υπηρετούν**:

Η παραδοσιακή έχει περισσότερο **κοσμικό** χαρακτήρα, αναφέρεται στις κοινωνικές εκδηλώσεις του ανθρώπου, γάμοι, θανατικά, γλέντια, ιστορίες καθημερινές, γι' αυτό και έχουμε - σύμφωνα με τη διάκριση του Πολίτη - τραγούδια της τάβλας, του χορού, ιστορικά, παραλογές (δηλαδή τραγούδια που περιγράφουν μια ψεύτικη, φανταστική ιστορία), ερωτικά, γαμήλια, κάλαντα, της ξενιτιάς κ.α., σύμφωνα με τη διάκριση του σπουδαίου λαογράφου **Νικόλαου Πολίτη**.

ενώ η Βυζαντινή έχει, ευλόγως, καθαρά **λατρευτικό και πνευματικό** χαρακτήρα.

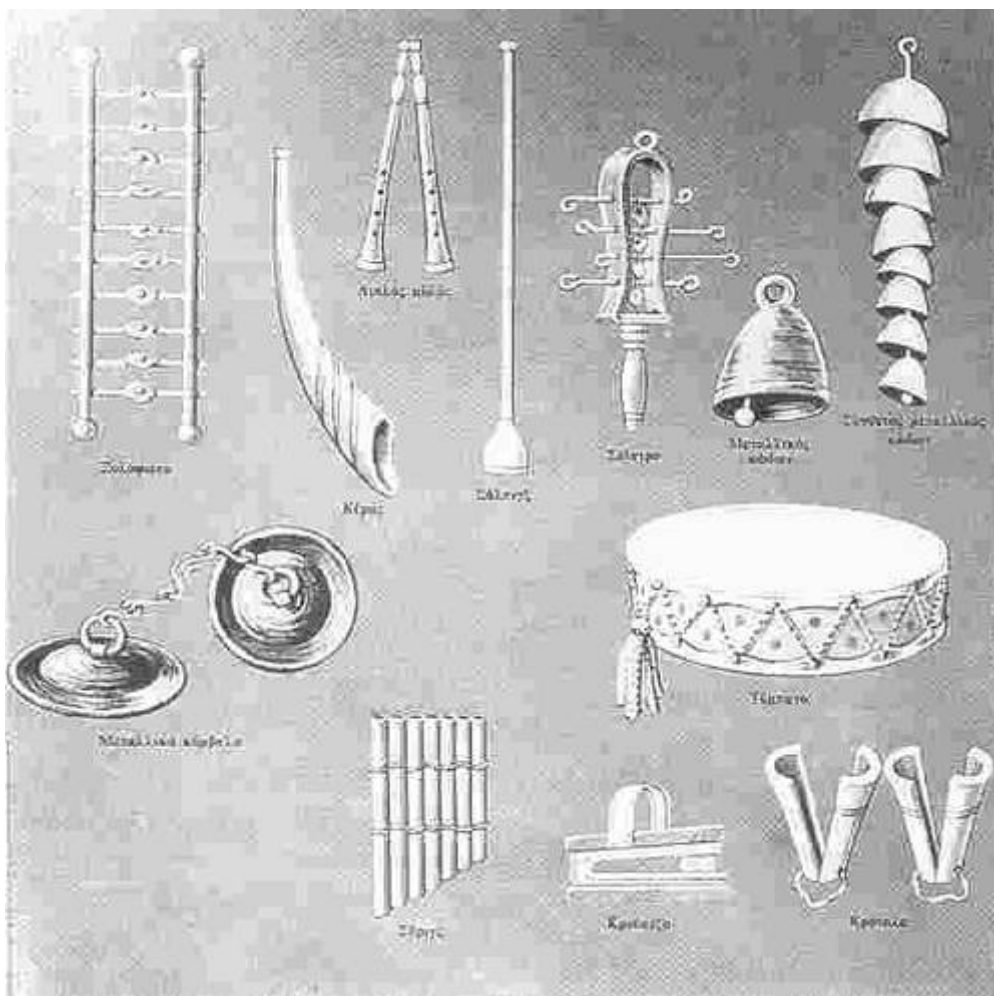
3. Διαφέρουν επίσης ως προς το ότι η παραδοσιακή μουσική είναι **προφορική** μουσική. Διασώθηκε από στόμα σε στόμα, αλλά και γι' αυτό αλλοιώθηκε χρόνο με το χρόνο σημαντικά η αρχική της μορφή,

ενώ η βυζαντινή μας μουσική ήδη από τους πρώτους αποστολικούς χρόνους είναι **γραπτή** μουσική

(τότε, στην αρχή, χρησιμοποιούσαν τη λεγόμενη **αλφαβητική σημειογραφία**, που προερχόταν από το αρχαιοελληνικό αλφάβητο, στη συνέχεια με τον Αγ. Ιωάννη το Δαμασκηνό την **αγκιστροειδή σημειογραφία**, δηλαδή ορισμένα συμβολικά σημεία,

αργότερα μια παρεμφερή μορφή, τη λεγόμενη **νευματοειδή** σημειογραφία, περίπου τον ίδιο καιρό και την **εκφωνητική**. Κατά την εποχή του Αγ. Ιωάννη του Κουκουζέλη (12ος αι.) τη **στρόγγυλη** σημειογραφία και τέλος **οι τρεις μεγάλοι δάσκαλοι Γρηγόριος, Χρυσάνθος και Χουρμούζιος διαμόρφωσαν τη λεγόμενη αναλυτική σημειογραφία στη βυζαντινή μουσική, την οποία χρησιμοποιούμε έως σήμερα**. Περισσότερες λεπτομέρειες μπορείτε να διαβάσετε στο άρθρο: "Τα μυστικά της γραφής").

Η παραδοσιακή μουσική βέβαια σήμερα πλέον **μπορεί να γραφτεί**, τουλάχιστον τα χορευτικά της τραγούδια, γιατί είναι αλήθεια πως τα ιδιόμορφα ποικίλματα και μελίσματα των αργών τραγουδιών δεν μπορούν να αποδοθούν πιστά στη γραφή. Η γραφή που χρησιμοποιούμε πάντως, για να τα αποτυπώσουμε, είναι τόσο η δυτική όσο και η βυζαντινή, αν και πιστεύω ότι είναι **προτιμότερο να χρησιμοποιούμε τη βυζαντινή σημειογραφία**, καθώς οι ήχοι της και οι κλιμακές της βρίσκονται πιο κοντά στο δικό μας παραδοσιακό τραγούδι και ιδιαίτερα στο θρακιώτικο.

4. Επίσης τα παραδοσιακά μας τραγούδια ανέκαθεν

χρησιμοποιούσαν **μουσικά όργανα**, σε αντίθεση με τη βυζαντινή μουσική. (Ειδικά στη **Θράκη**, τα όργανά αυτά είναι:

Για την Ανατολική: κανονάκι, ούτι, πολιτική λύρα και κρουστά.

Για τη Βόρεια: θρακιώτικη λύρα, γκάνιντα, φλογέρα, καβάλ

Για τη Δυτική: κλαρίνο, **βιολί**, ούτι, ένα κράμα από όργανα της Ανατολικής και της Βόρειας Θράκης).

Ήδη από τις απαρχές της καταρχήν διαμόρφωσης του παραδοσιακού λαϊκού τραγουδιού, δηλαδή τα χρόνια της λεγόμενης "**αστικής**" ή "**κοσμικής μουσικής**" η χρήση των οργάνων ήταν επιβεβλημένη [Σημ.: η λεγόμενη "κοσμική" μουσική διαμορφώθηκε κατά βάση στην Κωνσταντινούπολη με γνωστούς εκπροσώπους τον **Δημήτριο Καντεμίρη** (αρχές 19'αι.) ή

τον **Ζαχαρία Χανεντέ** (η μουσική του οποίου εντυπωσιάζει. Αξίζει να ακούσετε συνθέσεις του. Πολλές θα βρείτε σε εκδόσεις του συγκροτήματος "**Βόσπορος**"). Τα περισσότερα δε από τα όργανα ήταν απευθείας απόγονοι των αρχαίων μουσικών οργάνων, όπως η **λύρα** (απόγονος της αρχαίας λύρας που μυθολογείται ότι την εφηύρε ο Ερμής), το **κανονάκι** (απόγονος των αρχαίων οργάνων της κατηγορίας του "ψαλτηρίου", όπως το επιγόνειο, η μάγαδισ, το σιμίκιον, ο νάβλας, το τρίγωνο), ο **ταμπουράς** (απόγονος της αρχαίας "πανδούρας". Μάλιστα πολλοί μουσικολόγοι θεωρούν την πανδούρα ως τον πρόγονο και του μπουζουκιού), η **φλογέρα** και το **κλαρίνο** (απόγονοι του αρχαίου "αυλού") κ.α.

Γενικά: τη σχέση βυζαντινής και παραδοσιακής μουσικής και το γεγονός ότι αιώνες τώρα συμπορεύονται και αλληλοσυμπληρώνονται τη διακρίνουμε και σε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: **στο πανηγύρι του χωριού**. Μετά την τέλεση της Θείας Λειτουργίας ακολουθεί το γλέντι, στο οποίο πρώτος σύρει το χορό ή τραγουδά το πρώτο τραγούδι ο ιερέας. Ενώ συχνά στα περισσότερα χωριά, οι καλύτεροι τραγουδιστές είναι ταυτόχρονα και οι ψάλτες της εκκλησιάς.